

A mezei szil az év fája 2016-ban!

Az Országos Erdészeti Egyesület és az Év Fája Kuratórium 2013 után idén ismét lehetővé tette, hogy az egyesület ágazati hírportálján és az Év Fája tematikus weblapon keresztül on-line módon szavazzanak erdész tagtársaink, erdészkollégáink és a szakmán kívüli érdeklődők a jövő évi „Év Fájára”, melylyel a 2016-os esztendő fafaját választhatták meg a résztvevők.

Az idén is élénk érdeklődés mellett, egy hónapon keresztül zajlott folyamatosan a szavazás, amelyen összesen **3428 érvényes szavazatot** adtak le a szavazók, a megadott határidőig.

Köszönjük a korrekt voksokat, az aktív részvételt!
Ezúttal közreadjuk a hivatalos végeredményt.

OEE, Év Fája Kuratórium

1. Mezei szil (*Ulmus minor*)

Őshonos szilfajaink közül a periodikusan fellépő szilfavész a legnagyobb mértékben károsítja, továbbá élőhelyein a kultúrerdők létesítése miatt ma már idős példánya is alig akad. Eltűnőben lévő fafajunk.

Fotó: Korda Márton

1531 szavazat

2. Fehér nyár (*Populus alba*)

Az egyre jobban átalakuló, leromló alföldi termőhelyek olyan őshonos fajtája, amely az ártértől a homok-, lösz- és szikes területekig egyaránt megtalálható, viszont az intenzíven művelt fajok (pl. nemes nyárok) miatt sok helyen visszaszorult.

Fotó: Korda Márton

994 szavazat

3. Virágos kőris (*Fraxinus ornus*)

Ökológiai szempontból egyre nagyobb figyelmet kap (például a feketefenyő pusztulása miatt), de sajnálatosan a gyomfa-szemléletünk továbbra is megmaradt. Kertészeti jelentősége szintén nagy.

Fotó: Korda Márton

903 szavazat

A harmadik oldal

Október utolsó hétvégéjén, az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulójának nemzeti ünnepén, immár 15. alkalommal rendezte meg az Erdélyi Mérnök Társaság Erdészeti Szakosztálya és Egyesületünk Erdélyi Helyi Csoportja az évenkénti székelyföldi erdész találkozóját, Erdészeti Szakkonferencia elnevezéssel. A többnapos rendezvényen számos anyaországi erdész kolléga képviseli a hazai állami és magán-erdőgazdálkodókat, az erdészeti felső- és szakoktatást, az erdészettudományi kutatást.

Hagyományosan a végtelennek tűnő erdőségekkel borított háromszéki, csíki, bargitai, kovásznai havasokba tett túrával vagy választhatóan történelmi, kulturális buszszogalozás körutazással telik a rendezvény első napja. Erdély mindig különleges hangulatú világába tett barangolás után, másnap már a szakmáé a főszerep, egész napos konferenciával folytatódik a találkozó programja.

Idén az Országos Erdészeti Egyesület ötfős küldöttsége e konferencia előadásainak a végén, hivatalosan is átnyújtotta az erdélyi kollégáknak Egyesületünk Vándorgyűlés zászlaját.

Az OEE alapításának 150 éves jubileuma kapcsán a jövőre tervezett erdélyi vándorgyűlés szervezési ügyeiben is számos tárgyalást lefolytató küldöttség, a Brassó melletti Tatrangon, az OEE Erdélyi Helyi Csoportjának tagjai és számos vendég előtt, Ta-

más Sándor Kovászna Megye Tanácsának elnöke, mint hivatalos meghívó kezébe belyezte az Egyesület jelleképű relikviáját.

Az átadáson az erdélyi vendéglátókat Szakács Sándor, az OEE Erdélyi Helyi Csoport elnöke és Kisgyörgy Sándor, Bedő Albert szülőhelye, Sepsikőröspatak-Kálnok polgármestere is képviselte.

A Vándorgyűlés zászló így már Székelyföld szívében, Kovásznán, Sepsiszentgyörgyön várja, hogy jövőre az erdélyi vándorgyűlésünkkor, az ünnepi közgyűlés alkalmával foglalja el méltó helyét és 117 év után visszatérve Erdélybe, töltse be jelleképű történelmi szerepét.

Nagy László

Tartalom

A mezei szil az év fája 2016-banB/2

Dr. Kelemen Géza, Dr. Tuba Katalin:

Városi erdészet – formálódó szakterület330

Nyomdában az Erdészettudományi Közlemények 6. kötet!.....332

Lipp Péter, Folcz Ádám:

Azt szajkóztuk (*Garulus glandarius L.*)...333

Erdész kitüntetettek október 23-án335

Dr. Ódor Péter:

Erdőökölógiai kísérlet terepi bemutatója a Pilisben337

Ficzere András:

II. ERDŐ – VÍZ konferencia Szolnokon338

Dr. Lakatos Ferenc, Dr. Frank Norbert:

Ülést tartott az MTA EB Erdőgazdálkodási Albizottsága341

Horváth Márk:

Mit adhat a szakmánknak Szlovénia?342

Mőcsényi Miklós, Nagy László:

MEGOSZ Nagyrendezvény Budapesten I.344

Gombási Mónika, Dr. Heil Bálint, Dr. Kovács Gábor:

A kocsányos tölgy termőhelyi igénye346

Urbán Pál:

Természeti károk, természetes bolygatások350

Bányai Péter:

Bányaüzem bejárása

Bükkábrányban.....351

Rosta Katalin: Bakonyi erdészek az Őrségben353

Holdampf Gyula: Az utolsó selmeci diák emléke354

Dr. Sárvári János:

Szalamander 2015-ben is Selmecebányán356

Mátrabérczi Sándor:

Az arany tiszteletdiplománk margójára357

Dr. Polner Antal:

A szegedi erdők nagyatyja.....358

Apatóczky István:

A Janus-arcú Galambos-arborétum360

Nagy László: Kopjafa a Nagy-Szál árnyékában.....364

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CL. évfolyam 11. szám (november)

FŐSZERKESZTŐ: **NAGY LÁSZLÓ** • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: **DR. OROSI SÁNDOR**

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: dr. Bartha Dénes, Haraszi Gyula, Lengyel László, Lomniczi Gergely, Puskás Lajos, dr. Sárvári János, dr. Schiberna Endre, Wisnovszky Károly

SZERKESZTŐSÉG: 1021 Budapest, Budakeszi út 91. Telefon: 06 (1) 201-6293 • Mobil: 06 (20) 330-3462 • e-mail: erdlap@oe.hu • www.erdeszetilapok.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1021 Budapest, Budakeszi út 91. • Levélcím: 1021 Budapest, Budakeszi út 91. • FELELŐS KIADÓ: **ZAMBÓ PÉTER** elnök

Tördelészerkesztő: Balog Zoltán • Olvasószerkesztő: Rimóczi Irén • Nyomdai munkák: PR Innovation Kft., Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2015. november 4.

ISSN 1215-0398

Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: Teraszok... Fotó: Bodó Mónika (Pilis hegység)

Városi erdészet — formálódó szakterület

Dr. Kelemen Géza – erdészeti igazságügyi szakértő

Dr. Tuba Katalin – egyetemi adjunktus, NYME EMK Erdőművelési és Erdővédelmi Intézet

Írásunkban bemutatjuk a városi erdészetet mint formálódó szakmát, annak főbb jellemzőit és jelenlegi nemzetközi, valamint magyarországi helyzetét. Szó esik a fontosabb tevékenységeiről, egyedi jellegzetességeiről, illetve a közeljövő lehetőségeiről is.

Történelmi áttekintés

Ahogy fejlődik az erdészeti tudomány és változnak a társadalom elvárásai az erdőkkel szemben, úgy bukkannak fel újabb és újabb kifejezések, módszerek a köztudatban. Ilyenek például az erdőterületen belül a készletgondozó fahasználat, az átalakító üzemmód, vagy az erdőtvénybeli fogalmán kívül eső energetikai ültetvény, aztán az erdészet peremterületein az agroerdészet, a zöldítés, a városi vadgazdálkodás stb. Különösen az angol nyelvből honosodik meg egyre több szakszó a mi szakmánkban is.

Egyik ilyen kifejezés az „urban forestry”. Könnyű lefordítani, habár nem szerencsés a magyar megfelelője – városi erdészet, városi erdőgazdálkodás –, hiszen fogalmi átfedésekkel terhelt. A kifejezés az Egyesült Államokban már 1894-ben felbukkant. A pontos definíciója még ma sem teljes, de ne csodálkozzunk, maga az erdő szó tartalma térben és időben is sokféle lehet.

Erdei játszótér

Az első alaposabb meghatározás 1986-ban született, miszerint a városi erdészet az erdőgazdálkodás egyik speciális ága, amelynek céljai között szerepel a városi környezet zöldfelületeinek megalkotása, a lakott területeken élő fák nevelése és kezelése a városi társadalom életfeltételei, szociális és gazdasági jóléte céljából.

Tegyük hozzá, hogy a városi erdészet tevékenysége nem korlátozódik a városok területén található fákra, hanem a falvakban, majorokban, tanyákon magányosan vagy csoportban állókra, sőt egyes elemei akár a szántókon, kertekben, az erdőkben található, valamilyen szempontból becses egyes fákra, továbbá a városhoz közeli erdőterületek rekreációs célú hasznosításának eszközeire is kiterjed. Az utóbbi esetben a közelség a szerzők értelmezésében a belterületről fél órán, milliós nagyvárosok esetén egy órán belül megközelíthető erdős-fás területet jelenti. Így értelmezhető például a debreceni Nagyerdő városi erdőnek.

A városi erdészet a 80-as években indult rohamos fejlődésnek. Ennek oka az időszakra eső jóléti fejlődés, illetve az ezzel párhuzamosan előtérbe kerülő környezettudatos(abb) életfelfogás volt. A tudományág kialakulásában szerepe volt annak a felismerésnek is, hogy a városi növényzet hozzájárul a civilizáció néhány kedvezőtlen környezeti hatásának az enyhítéséhez. Ebben az időszakban fejlődik ki az a fontos axióma is, hogy a fák környezeti hatásai nemcsak a tulajdonost, hanem a szélesebb körű szomszédságot is megilletik.

A 21. század elején a városi erdészeti tevékenységek helyszínét illetően két fő irányzat körvonalazódott. Az első, szűkebb értelmezés szerint az „urban forestry” a városok belterületén, vagy annak közvetlen szomszédságában található erdők kezelését jelenti. A második, szélesebb körben elfogadott értelmezés az előbbi meghatározást kibővíti a kisebb facsoportokkal, sőt egyes fákkal kapcsolatos feladatokkal.

A városi erdészet mint szakma

Abban mindkét irányzat egyetért, hogy a városi erdészet tevékenysége multidiszciplináris, amely magában foglalja a fák, a facsoportok, fasorok, az erdők és a kapcsolódó növényzet, valamint a fizikailag hozzájuk tartozó zöldfelületek (!) tervezését, létesítését, kezelését az épített környezetben és annak közelében. A célokat illetően az ökológiai-környezetvédelmi és szociális rendeltetések elsőbbségén túl a faanyagtermelés már elhanyagolható szerepet játszik (noha a keletkező faanyagra az önkormányzatok szociális célokból ugyancsak igényt tartanak).

Ez a szakma az erdész és a kertész, illetve kisebb részben az urbanisztikai tudományok közös területe, ahol azonban a nagy területű erdőállomány-gazdálkodás, vagy a dísznövénytermesztés, esetleg a bevásárlóközpontok tervezése valószínűleg nem jön szóba (a gerillakertészetről ne essék itt szó). A tervezési részterületet nem beleértve, rokon értelmű kifejezésként az „arboriculture” szóval is találkozhatunk. A szakma művelője a – jobb híján – város-erdész, vagy arborista. Az utóbbit faápolónak magyarította a szakma. Rögtön szögezzük le, hogy az ismeretek nagyobb része ugyanaz, mint amit az erdészek és a kertészek megtanulnak, csak éppen más leosztásban. Úgy is mondhatjuk, hogy ugyanazon kártyapakliból más kártyajátékot játszunk, más bemondásokkal.

Mi a városi erdészet tartalma?

A zöldfelületek létesítése, a fák ültetése, nevelése, gondozása, növényvédelme, esetleg kivágása. Egyszerűnek tűnhet, de vegyük figyelembe, hogy mindennek az urbanizált környezetet a színtere, amely az erdei környezethez képest szélsőséges hatásokra képes. Gondoljunk csak a talaj különlegességeire, a városi hősziget jelenségére, az infrastruktúra (utak, épületek, vezetékek) akadályozó szerepére, a méretes sorfa ültetésének nehézségeire, a szükséges öntözésre, a koronalakító, koronabiztosító metszésekre, csonkolásokra, a fák számára sanyarú környezet miatti növényvédelmi gondokra, a sebkezelésekre. Nem feledkezhetünk meg mindezek forrásigényéről és a lakosság fokozott elvárásairól sem.

A tudományos háttér

A gazdagabb országokban a városi erdészet komoly szakirodalommal rendelkezik. Jelentős szakmai folyóiratok tárgyalják egyes kérdéseit, és különösen a favizsgálatok módozatainak szentelnek nagy teret. Egyes részéről már az Erdészeti Lapok korábbi számaiban is tájékozódhattunk. A német erdészeti szaklap, a kéthetente megjelenő Allgemeine Forst Zeitschrift (AFZ) szinte minden számában olvashatunk cikkeket a favizsgálatokról vagy koronaalakításról, sőt a kiadvány minden negyedik példányát tematikus lapszámként ennek szentelik. Nemzetközi szinten nagy hagyományú egyesületek fogják össze a szakemberek tevékenységét. A legnagyobb közülük a minden kontinensen és nagyon sok országban jelen lévő International Society of Arboriculture (ISA). Az Európai Bizottság támogatásával műszaki-tudományos együttműködés is folyik az „urban forestry” terén. Nálunk néhány éve a Magyar Faápolók Egyesülete kívánja összefogni a favizsgálattal foglalkozók tevékenységét.

Rangos nemzetközi konferenciák is foglalkoznak a városi erdészet kérdéseivel. Az ilyen tudományos tanácskozások sorában kiemelkedő a 2014 októberében az egyesült államokbeli Salt Lake City-ben tartott IUFRO Világkonferencia, ahol sok egyéb erdészeti kérdés mellett három teljes szekció foglalkozott az „urban forestry” témával, és érintőlegesen több másikban is szóba került. Ott már egyenesen a városi erdészet kulturális ökoszisztéma-szolgáltatásairól értekeztek, amelyek a városi fáknek és erdőknek a lakosok egészségéhez, jólétéhez és boldogságához való hozzájárulását tartalmazzák.

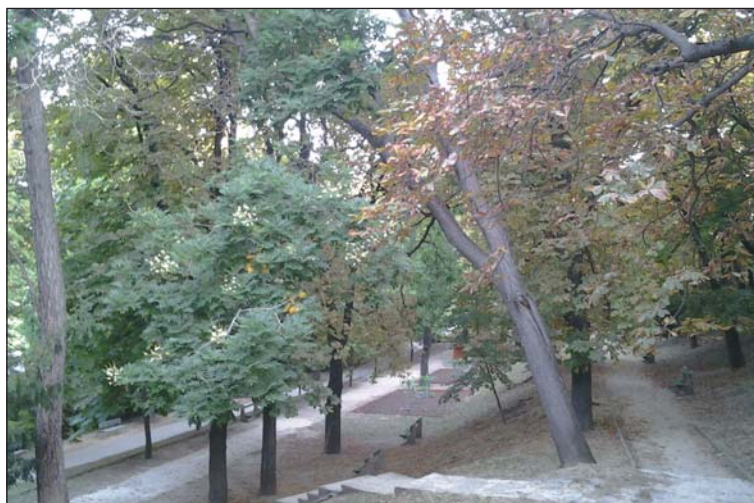
Kizárólag a városi erdészettel foglalkozó tudományos-gyakorlati tanácskozást tartottak idén júniusban Brüsszelben, a 2015. évi *Városi erdészet európai fóruma* (European Forum on Urban Forestry) címmel. A konferencia vezérfonala a fragmentált városi zöld infrastruktúra és ezek szerepeinek (ökológiai, rekreációs, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás stb.) a megvitatása, illetve kezelésének stratégiai megközelítése, továbbá a Natura 2000 elvek és a városi erdő kapcsolata volt.

Az „urban forestry” egyik később ismertetett, szinte önállósult részéről, a favizsgálatokról *A fák ápolása a közterületeken 2015-ben* című konferencián idén áprilisban Nyítrán hallhattunk gondolatokat és ötleteket, egyebek közt a faápolásról és a hozzá tartozó botanikai alapokról és a fák leromlását kiváltó okokról.

E sorok szerzői jelen voltak az említett konferenciákon, részben előadóként, részben szerzőként, a témában megjelent szakkönyveket, kiadványokat végigböngészők is láthatják azonban, hogy még nem kiforrott tudományterületről beszélünk, de a lakosság zöldterületekhez, fákhoz kapcsolódó fokozott igényei miatt foglalkozni kell vele. Magyarországon is elkezdődött az útkeresés, egyes részek (pl. favizsgálatok) technológiai háttérben az elsők között vagyunk, de a szakembergárda még fejlesztendő.

Eltérések a városi erdészet és a hagyományos erdőgazdálkodás között

A városi erdők tervezése nagyrésztben az urbanisztikai ismeretekkel határos terület, ahol a termőhely és a környezet adottságai mellett vizsgálendő a városképbe illeszkedés (a fák kifejlett korára is tervezve). Ehhez több-kevesebb (inkább kevesebb) előírást találhatunk a településrendezési tervekben, illetve az építési szabályzatokban, ám azokat is csak ritkán olyan kidolgozottsággal, amely az ilyen erdők létesítését nagyban segítené. Emiatt aztán kevés helyen érvényesül a városi erdőkkel kapcsolatos bármilyen koncepció, ez látható is legtöbb településünk zöldfelületeinek képen.

Belvárosi zöldfelület

A városi erdőkre vonatkozó, a kezelők birtokában lévő egyfajta „üzemterv” az ügyvezetett fakataszter, amellyel szerencsére egyre több települési önkormányzat foglalkozik. Tapasztalataink szerint a teljes körű, a fa eddigi élettörténetére, illetve jelenlegi állapotára, továbbá a jövőbeni intézkedések tervezésére és a költségekre is kitérő adatbázis azonban egyelőre erősen hiányos a városainkban és falvainkban.

A megalkotandó fakatasztereknek figyelembe kell venniük azt is, hogy a fák növekedésük során, valamint az intenzív emberi igénybevétel miatt erdei társaiknál gyakrabban kerülnek olyan helyzetbe, amikor a kezelőnek be kell avatkoznia. A beavatkozások a különböző nyesések lehetnek, úgymint koronaalakítás a helyszűke miatt, koronakönnyítő metszés a stabilitás miatt, koronabiztosító nyesés az ágak törése, hasadása miatt, vagy gyakran a hevederekkel történő vágás-megerősítések, továbbá alátámasztások. Egyes esetekben a fásészeti eljárásokat kell alkalmazni a bizonyos szempontból különleges faegyedek életének megtartása, illetve meghosszabbítása érdekében. Ezekhez a szakszerűen kivitelezett beavatkozásokhoz hazánkban kevés ismeretanyag áll rendelkezésre, erre vonatkozó képzés magyarul még nem elérhető.

A hatékony munkavégzéshez szükséges emelőkosaras berendezések megvannak, és helyel-közzel az alpintechnikát alkalmazó „famászó” szakembereket is találunk. A különböző nyesések megtervezéséhez, illetve a fa stabilitásának megállapításához szükséges favizsgálatok eszközei (tomográf, húzásvizsgálat) terjednek, de még van hová fejlődni. Az ezekhez szükséges tudásanyag rendelkezésre áll, de egyelőre kevés a képzett szakember. Az ezzel foglalkozók Magyarországon leginkább autodidakta módon jutottak ismereteikhez.

Speciális szakértelmet kíván a hagyományos erdővédelmi ismeretektől jelentősen eltérő városi fák növényvédelme. A kártevők és a kórokozók, valamint az alkalmazott módszerek egyaránt eltérnek a fák méretei miatt, ám mindenekelőtt a lakosságra kell tekintettel lenni a növényvédelem módjainak megválasztásakor.

A városi erdőkől és fáktól a környezetvédelmi szerep mellett talán a közjóléti funkció biztosítása a legfontosabb társadalmi elvárás.

